

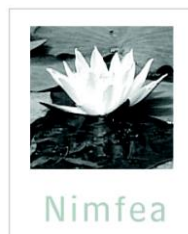
ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

BIO
Aqua
pro

A Kismarjai Nagy-szik (HUHN20014) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014.

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partner

E-BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.
Nimfea Természetvédelmi Egyesület
Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Dr. Gulyás Gergely
Lesku Balázs
Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Juhász Péter

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Dávid Jenő
Dr. Forgács Zoltán
Juhász Krisztina
Molnár Géza
Kecskés Ferenc
Sallai R. Benedek
Dr. Sum Szabolcs
Dr. Váczi Olivér

© Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2014.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll.
A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv

1.A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód.....	5
1.3. Kiterjedés.....	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	5
1.4.1. Jelölő élőhelyek	5
1.4.2. Jelölő fajok.....	5
1.5. Érintett települések	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	5
1.7. Tervezési és egyéb előírások	6
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv	6
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	6
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek	6
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	6
1.7.5. Halgazdálkodási tervek.....	6
1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv	6
1.7.7. Egyéb tervek	7
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	13
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	13
3.2. Kezelési javaslatok	13
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	13
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	22
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	23
3.2.4. Kutatás, monitorozás	23
3.2.5. Mellékletek	24
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	25
3.3.1. Agrártámogatások.....	25
3.3.2. Pályázatok.....	28
3.3.3. Egyéb	28
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	29
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	29
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	30
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	30

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007-2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Kismarjai Nagy-szik kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20014
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	848,18 ha
--------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
- 6250* - Síksági pannon löszgyepek

Jelölő értékeknek javasolt közösségi jelentőségű élőhely:

- 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei

*kiemelt jelentőségű jelölő élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- Kisfészekű aszat (*Cirsium brachycephalum*)
- Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*)
- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- Közönséges ürge (*Spermophilus citellus*)

1.5. Érintett települések

Hajdú-Bihar megye: Bojt, Kismarja, Nagykereki

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
„Ex lege” szikes tó	HNS107	Nagy-szik-laposa	34,52 ha	1996. LIII. tv. a természet védelméről.

A tervezési területből 97 ha a Bihari-sík Tájvédelmi Körzettel /4/1998. (II.20.) KTM rendelet a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet létesítéséről; teljes kiterjedés: 17095 ha / van átfedésben.

A tervezési terület az Országos Ökológiai Hálózat magterület övezetének (100%) része.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

Bihari-sík Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelési tervének szakmai anyaga 2003-ban került kidolgozásra (jogszabályban még nem került kihirdetésre).

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010.(IX.17.) önkormányzati rendelete Hajdú-Bihar megye területrendezési tervéről
- Bojt településszerkezeti-, szabályozási terv és helyi építési szabályzat - 78/2011. (VII.28.) határozat
- Kismarja község településszerkezeti terve - 44/2005. (XI.30.) határozat
- Nagykereki község településszerkezeti terve - 48/2011. (VIII.29.) határozat
- Kismarja helyi építési szabályzat és szabályozási terv – 13/2005. (XII.01.) rendelet
- Nagykereki településszerkezeti-, szabályozási terv és helyi építési szabályzat – 12/2006. (VIII. 29.) rendelet

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Körzeti erdőterv: Hajdúhát-Bihari körzet (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31, ügyszám: 7007/14/2010) (A 2011. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról szóló 96/2011. (X. 17.) VM rendelet alapján készült.) Következő tervezés éve a Hajdúhát-Bihari körzetben: 2020.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

I/3. Hajdú-bihari apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. Érvényes: 2014-ig. (Országos Vadgazdálkodási Adattár)

Kismarja-Berettyó Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904610-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

Kereki Vad Kft. (vadgazdálkodási egység kódszáma: 09-904710-1-3-8) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényes: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Hajdú-Bihar Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Halgazdálkodási terv a területre vonatkozóan nem áll rendelkezésre.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

Berettyó alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve – Közreadta a TIKÖVIZIG és a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság. Esedékes felülvizsgálat éve: 2015

1.7.7. Egyéb tervek

Nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) fajmegőrzési terve. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, Természetvédelmi Hivatal, 2004.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H: nagy, M: közepes, L: alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	5	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: Csökken az élőhely kiterjedése.
A03.01	intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	M	6,3	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: Főleg a sziki magaskórósokat és a réteket veszélyezteti.
				6440- <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei: Az intenzív kaszálás degradációt okoz.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	2	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az élőhely túlzott mértékű legeltetése káros a faj állományainak fennmaradása szempontjából.
				Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): a) A lepkefaj élőhelyén történő legeltetés a késő őszi, illetve a tavaszi stádiumban (hozzávetőlegesen az október és május közötti intervallumban) a fűvek szárhüvelyében lévő peték, míg korán nyáron (hozzávetőlegesen májustól július elejéig) akár a lárvák pusztulását is okozhatja (noha a tapasztalatok szerint a legelő állatok nem szívesen fogyasztják a sziki kocsordot). b) Az állatsordák által a sziki kocsordos gyepeken kifejtett taposás nem csak a növényzet degradációját, hanem azon a hernyójáratok eltömődését is előidézhetheti, melyeken keresztül a kikelő lepkék a gyökérszétből a felszínre jutnak.
				Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj élőhelyein – főként a rendszeresen bolygatott, illetve a gazdálkodó tevékenységekkel együtt járó káros hatásoknak fokozottabb mértékben kitett gyepeken – szórványosan jellemző az özönfajok, gyomok terjedése. Az ilyen folyamatok elsősorban azért károsak, mert az inváziós fajok fokozatosan kiszorítják a tápnövények, valamint a lepkék számára nektárforrásul szolgáló virágos növények állományait, és emiatt szűkíthetik a lepkék életterét, továbbá ronthatják a populációk szaporodási képességét.
				Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): Az eredeti növényzeti struktúra romlását, valamint a gyeperület, illetve a talaj károsodását előidéző folyamatok következtében a sziki kocsordos gyepek helyenként degradálódnak, és a lepkefaj egyes élőhelyein inváziós növények, illetve gyomok terjedése tapasztalható. Az özönfajok elszaporodása

				elsősorban azért jelenthet veszélyt a nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>) állományaira nézve, mert mindez szűkítheti a lepkefaj természetes életterét, a fűfélék kiszorulásával romolhatnak a nőstény egyedek petézési lehetőségei, valamint mindez kedvezőtlen hatással lehet a tápnövény mennyiségére is.
J02.05.02	belvízviszonyok megváltoztatása	M	3,3	<p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Mivel a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) vizenyős, lápos, mocsaras biotópokban fordul elő, és ezek közvetlen környezetében sok helyütt intenzív mezőgazdasági tevékenységet folytatnak, ezért fennáll a reális veszélye annak, hogy a biotópok különböző káros hatások miatt többet vagy gyorsabban veszítenek vízbázisukból, mint amennyit egyébként a természetes folyamatok indokolnának. E veszélyforrásra természetvédelmi szempontból fontos figyelmet fordítani, mert az élőhelyek kiszáradása a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) állományainak fogyatkozását, illetve szélsőséges esetben kipusztulását is eredményezheti.</p> <p>Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): A belvízviszonyok megváltoztatása akkor jelenthet veszélyt a faj állományaira, ha mindez a sziki kocsordos gyepek vízzel való tartósabb elöntését eredményezi, mert ennek eredményeként – a faj fejlődési stádiumának függvényében – elpusztulhatnak a peték, a lárvák, illetve a bábok.</p> <p>Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>): A levezető csatornák eredményeképpen az időszakos- és állóvizek egy része már a kétéltűek szaporodási időszakában is szárazodásnak indul, amely több viszonylag csapadékban szegény tavaszú év esetében jelentősen csökkenti a faj állomány nagyságát.</p>
K01.03	kiszáradás	M	1,6	<p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az élőhelyek kiszáradása rendkívül káros lehet a lepkefaj állományainak fennmaradása szempontjából, mert a vízháztartási egyensúly romlása:</p> <p>a) a lepkefaj tápnövényeit képező sóskafélék (<i>Rumex ssp.</i>) arányának csökkenéséhez, valamint e növények fejletlenségéhez vezethet, ami kedvezőtlenül befolyásolhatja a nőstény egyedek petézési lehetőségeit, illetve petézési hajlandóságát;</p> <p>b) a lepkék számára nektárforrásul szolgáló virágos növények arányának csökkenését eredményezheti;</p> <p>c) megszünteti a lepkék számára életleni szempontból lényeges, üde mikroklímát.</p>
K02.01	fajösszetétel változás, szukcesszió	L	2,25	<p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A nedves rétek intenzívebb kaszálása és/vagy legeltetése, egyes esetekben a természetvédelmi célú kezelések elmaradása, valamint a lepkefaj élőhelyeinek</p> <p>Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): A helytelenül végrehajtott kaszálások hatása egyebek mellett abban is megmutatkozhat, hogy az érintett gyepon</p>

				számottevően csökkenhet a lepkefaj számára megfelelő petézési lehetőséget nyújtó fűfélék mennyisége, valamint abban is, hogy a sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) tőszáma, borítási aránya helyenként már egy olyanmnyira magas szintet ér el, amely nem csak az ilyen típusú növénytársulásokra jellemző egyéb fajok, hanem a nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>) számára is kedvezőtlené teszi az élőhelyet.
M01.02	aszály és csapadékmennyiség csökkenés	M	6,3	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: Degradációt okoz.
				6440- <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei: A kiszáradás hatására átalakul a fajkészlet, az élőhely megszűnik.
				6250*-Síksági pannon löszgyepek: Degradálja az élőhelyet.
				Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): Az aszály, illetve a csapadékmennyiség-csökkenés sok helyütt az élőhelyek kiszáradását eredményezi, ami rendkívül káros hatású a lepkefaj állományainak fennmaradása szempontjából, mert e folyamat: a) a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) tápnövényeit képező sóskafélék (<i>Rumex ssp.</i>) mennyiségének csökkenéséhez, továbbá e növények fejletlenségéhez vezethet, ami szűkíti a nőtény egyedek petézési lehetőségeit, illetőleg kedvezőtlenül befolyásolhatja azok petézési hajlandóságát; b) a lepkék nektárforrásául szolgáló virágos növények arányának csökkenését eredményezheti; c) megszüntetheti a lepkék számára élettani szempontból fontos, üde mikroklímát.
				Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>): A vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) élőhelyeinek beszűkülését okozza.
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H: nagy, M: közepes, L: alacsony)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	0,1	Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Csökkenti az élőhely kiterjedését.
A03.03	kaszálás felhagyása / hiánya	L	0,1	Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Veszélyezteteti az ürgeállomány számára optimális állandó rövidfűvű állapot fennmaradását.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	L	0,1	Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Veszélyezteteti az ürgeállomány számára optimális állandó rövidfűvű állapot fennmaradását.
A07	Biocid termékek, hormonok, kemikáliák használata	L	2,25	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A vizsgált térségben a nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>) élőhelyeinek egy része mezőgazdasági területek közelében vagy azok mentén helyezkedik el. A mezőgazdasági művelés alatt álló parcellákon kiszórt növényvédő

				szerek, műtrágyák, valamint egyéb vegyi anyagok a peték, lárvák, vagy a bábok károsodását, illetve pusztulását idézhetik elő.
				Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): A vizsgált térségben a nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): élőhelyeinek egy része mezőgazdasági területek közelében vagy azok mentén helyezkedik el. A mezőgazdasági művelés alatt álló parcellákon kiszórt növényvédő szerek, műtrágyák, valamint egyéb vegyi anyagok a peték, lárvák, vagy a bábok károsodását, illetve pusztulását idézhetik elő.
D01.01	ösvények, burkolatlan utak, bicikliutak	L	2,4	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): a) Gépi kaszálás során a mezőgazdasági járművek kerekei felsérthetik a lepkepopulációk élőhelyéül szolgáló gyepeket (különösen esős időszakokban jellemző a gépek által okozott mélyebb nyomvályúk, nyílt talajfelszín kialakulása), ami sok helyütt elősegítheti a tájidegen növényfajok, gyomok megtelepedését is, ez pedig hosszabb távon a lepkék számára alkalmas növényzetű biotópok kiterjedésének csökkenéséhez vezethet. b) A burkolatlan utakon közlekedő gépjárművek kerekei elpusztíthatják azokat a lárvákat, amelyek az érintett szakaszokon tartózkodnak.
				Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): a) A kaszálás végrehajtása érdekében vagy egyéb céllal a sziki kocsordos biotópokra nehéz gépekkel történő behajtás során a járművek kerekei számottevő terhelést gyakorolnak az élőhelyek talajára, és ennek következtében károsíthatják a növényzet struktúráját, illetve ronthatják a gyepek természeti minőségét. b) A gépjárművek kerekei által a talajra kifejtett nyomás eltömítheti azokat a járatokat, melyeken keresztül a kikelő lepkék a szabadba jutnak. c) A gépjárművek kerekei elpusztíthatják azokat a lárvákat, melyek az érintett szakaszokon tartózkodnak.
D01.02	autópályák, autótutak, fő- és mellékutak	L	1,6	1530*-Pannon szikes sztyeppék és mocsarak: A tervezett és környezetvédelmi engedéllyel rendelkező, a Transzeurópai Közlekedési Hálózat részeként megvalósuló M4 autópálya nyomvonala érint állományokat, ezzel a megvalósítás módjától függően csökkenhet az élőhely kiterjedése. 6440- <i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei: A tervezett és környezetvédelmi engedéllyel rendelkező, a Transzeurópai Közlekedési Hálózat részeként megvalósuló M4 autópálya nyomvonala érint állományokat, ezzel a megvalósítás módjától függően csökkenhet az élőhely kiterjedése. Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A tervezett és környezetvédelmi engedéllyel rendelkező, a Transzeurópai Közlekedési Hálózat részeként megvalósuló M4

				<p>autópálya nyomvonala érint állományokat, ezzel a megvalósítás módjától függően csökkenhet a faj számára megfelelő élőhely kiterjedése.</p> <p>Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>): A tervezett és környezetvédelmi engedéllyel rendelkező, a Transzeurópai Közlekedési Hálózat részeként megvalósuló M4 autópálya nyomvonala érint állományokat, ezzel a megvalósítás módjától függően romlanak a faj vándorlási lehetőségei.</p> <p>Kisfészkü aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>): A tervezett és környezetvédelmi engedéllyel rendelkező, a Transzeurópai Közlekedési Hálózat részeként megvalósuló M4 autópálya nyomvonala érint állományokat, ezzel a megvalósítás módjától függően csökkenhet a faj számára megfelelő élőhely kiterjedése, és maga a faj állománya is.</p>
H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt	L	2	<p>Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>): A faj lápos, mocsaras, jó vízellátottságú, üde biotópokban fordul elő, mely területeken és/vagy közvetlen közelében helyenként nyílt vizek (elsősorban csatornák, vagy helyenként felszíni vízállások, holtmedrek) húzódnak (pl.: Dusnok-patak). Mivel ezen élőhelyek sok helyütt mezőgazdasági területekkel határosak, ezért a felszíni vizek szennyeződése veszélyt jelenthet a lepkefaj élőhelyeire, tápnövényeire, valamint az egyedek épségére nézve egyaránt.</p> <p>Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): A Natura 2000 terület sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>) állományait részben érintik felszíni vízbázisok (pl.. Dusnok-patak). Ha ezek vize szennyeződik, úgy a magasabb vízállás vagy esetleges elöntés során lerakódó, illetve a gyepon visszamaradó káros anyagok hosszabb távon is negatív hatással lehetnek mind a sziki kocsord (<i>Peucedanum officinale</i>), mind a nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>) állományaira.</p>
J01.01	leégés	L	2	Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>): A vizsgált térségben található olyan sziki kocsordos gyepek, ahol a szomszédos mezőgazdasági parcellákon időnként leégetik a tarlót. Amennyiben a tűz áterjed a lepkefaj élőhelyére, úgy az égés az egyedek pusztulását okozhatja.
K03.03	Betegségek behurcolása (mikrobális patogének)	M	8	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>): <i>Batrachochytrium dendrobatidis</i> gomba okozta fertőzés terjedésének a lehetősége fennáll.
M01.03	árvíz és csapadékmennyiség növekedése	L	0,1	Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>): Alkalmos ürgeélőhelyek méretének csökkenése, megszűnése.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Kismarjai Nagy-szik kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, illetve az elszántások megakadályozása tudják biztosítani. Az erdőgazdálkodás tekintetében a tájidegen fafajú erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a csatornák szikes vizes élőhelyeket csapoló hatásának csökkentése szolgálja.

3.2. Kezelési javaslatok

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok

Jelen terület elsősorban két közösségi jelentőségű élőhely, a közösségi szinten csupán nálunk és Románia keleti országrészében jelentős szikes élőhelyek (Pannon szikes gyepek), valamint a szintén kontinentális elterjedésű, ezért csak az Európai Közösség keleti országaiban jelen lévő löszgyepek védelme céljából lett kijelölve. Szintén fontos a szerepe a pannon bennszülött kistűzű aszat (*Cirsium brachycephalum*) természetközeli állapotban maradása (azaz genetikai sokféleségének és összefüggő előfordulási területének fennmaradása) szempontjából. Ennek megfelelően az alábbi célkitűzések fogalmazhatók meg:

- Az esetleges alkalmi beszántások megakadályozása, a meglévők megszüntetése, ezzel a Pannon szikes gyepek (1530*) arányát és kiterjedését negatívan befolyásoló egyik ténylegesen előforduló direkt emberi hatás kiküszöbölése.
- A Pannon szikes gyepek (1530*) jelölő élőhelytípus állapotmegőrzése és helyenként állapotjavítása érdekében természetvédelmi és gazdálkodási szempontból optimalizált legeltetési/kaszálási rendszer kidolgozása, különös tekintettel a sziki legelőkre jellemző társulások rövidfűű állapotának biztosítására, mely a jelölő közösséges ürge (*Spermophilus citellus*) állományának fennmaradását is elősegíti.
- A Síksági pannon löszgyepek (6250*) élőhely további térvesztésének elkerülését segítő kezelési rendszer kidolgozása.
- A közösségi jelentőségű kistűzű aszat (*Cirsium brachycephalum*) állománya fenntartásának biztosítása.
- A belvízlevezető szerepű csatornák kezelőivel egyeztetve a lehető leginkább kíméletes kezelési gyakorlat kialakítása: a teljes keresztmetszvény kotrásának, a vízínövényzet irtásának, parti fák és cserjék eltávolításának minimalizálása, visszaszorítása.
- A belvízlevezető csatornákon természetvédelmi célú vízvisszatartó létesítmények telepítésének előkészítése és megvalósítása a lecsapoló hatás csökkentése érdekében.

- A belvízelvezető csatornáknak történő medertározás, amely elősegíti a medrek mellett a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) tápnövényeinek, a nagytermetű, nedvességkedvelő lóromfajoknak gyarapodását.
- A jelentős sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) tőszámmal jellemezhető pannon szikes sztyepp jellegű élőhelyfoltokban a tápnövény számára optimalizált gyepkezelés megvalósítása, a jelölő nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állománygyarapodásának elősegítésére.

Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2.1.2. Kezelési egységek (KE)

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhely-rekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységek (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképei mutatják be). Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhely-rekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntes vállalásokat. A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programon keresztül, önkéntes vállalat formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás-monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: állattartó telep, gyomos területek, csordaitatók, földutak, a vasútvonal és a műutak. Jellemző a taposott, tiport talajfelszín és a gyomosodás.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Tanyak, családi gazdaságok (U10); Út- és vasúthálózat (U11); Magaskórós ruderalis gyomnövényzet (OF)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A gyepek esetén kötelezően betartandó előírásként a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell. (GY108)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatot nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területek kezelésével megakadályozható a további gyomosodás, amely gócpontul szolgálhatna a jelölő pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) élőhely állandó fertőzéséhez.

Az úgynevezett őszi tisztító kaszálás már nem akadályozza meg számos gyomfaj termésképzését és terjedését. Különösen a mezei aszat és a bojtorján, szerbtövis esetében javasoljuk, hogy korábban, a virágzás kezdetén legyen az állások és állattartó telepek környékén gyommentesítő kaszálás. Szükség esetén ezt meg kell ismételni.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület kaszálással-legeltetéssel fenntartott területei: ürmös szikes gyepek, cickórós gyepek, szikes rétek, mocsárrétek, magassásosok, mézpázsitosok, löszgyepek, zavart üde és száraz gyepek. Olyan kisebb zavart mocsárfoltok, amelyeket kaszálnak vagy legeltetnek.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Ürmöspuszták (F1a); Cickórós puszták (F1b); Szikes rétek (F2); Üde mézpázsitos szikfokok (F4); Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a); Jellegtelen üde gyepek (OB); Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC); Harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2); Nem zombékoló magassásrétek (B5); Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b); Fialat parlag és ugar (T10)
- Natura 2000 élőhelyek: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*); Síksági pannon löszgyepek (6250*); *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440); Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)

(3) *Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok*

a) *Kötelezően betartandó előírások*

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) *Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok*

- Fogasolás nem megengedett. (GY09)
- Hengerezés nem megengedett. (GY11)
- Gyepszellőztetés nem megengedett. (GY12)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- A gyepen legelészakított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át. (GY61)
- Legeltethető állatfajok: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68)
- Legeltethető állatfaj: lófélék (ló, szamár). (GY70)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepp állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116)
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jóságállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- A legelészakított területet a nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani. (GY122)

(4) *Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok*

A kezelési egységgel kapcsolatosan az élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési jellegű javaslatokat a 3.2.1.3. Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások c. fejezetben mutatjuk be.

(5) *Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat*

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) *Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat*

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) *Kezelési javaslatok indoklása*

A kezelési egység területén található gyeptípusok a legeltetést, egy részük a megfelelő időjárási körülmények között végzett kaszálást is jól tűrik.

A legeltetésnek legyen prioritása a kaszálással szemben. Javasoljuk, hogy a kezelési egység kb. harmada legyen csak elsősorban kaszálóként hasznosítva. Ennek kb. a felén legyen lehetősége a gazdálkodónak sarjülegeltetésre.

A legeltetést a magasabb fűhozamú részeken szarvasmarhafélékkel, elsősorban a mostoha körülményekhez jobban alkalmazkodó őshonos fajtákkal (pl.: magyar szürkemarha, magyar

tarka szarvasmarha) és lófélékkel, a kopárabb padkás szikes gyepterületeken juhokkal javasoljuk végezni.

Az intenzív legeltetés azonban a gyepek felszakadozását, a legelőgyomok terjedését segítheti elő, különösen a jószágállások által érintett területeken.

A jelölő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) állományának fennmaradásának érdekében különösen a Dusnok-patak mocsárréti szegélyei és a Nagy-szik természetes, mocsaras Dusnok-oldalága (Kismarja) esetében fontos a javaslatok (pl. kaszálási terv elfogadtatása a természetvédelmi kezelővel) betartása.

A jelölő közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) állományának megerősödését, növekedését is szolgálja a legeltetési sűrűség egyeztetésére vonatkozó előírás-javaslat.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 területen található erdők, facsoportok, erdősávok és fasorok. Kis kiterjedésű állományok. Őshonos fafajú erdő nincs, akácok, nemes nyarasok, egy erdei fenyves. Egy részük az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott terület. Egy részük védett, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzet része.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Őshonos fafajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA); Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB); Akácültetvények (S1); Nem őshonos fafajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7)
- Natura 2000 élőhelyek: -
- Érintett erdőrészek: Nagykereki: 1B, 7D, 19A, 19B. Kismarja: 63A

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet

Vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv: Hajdúhát-Bihari körzet (érvényes: 2012.01.01 - 2021.12.31, ügyszám: 7007/14/2010. (A 2011. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról szóló 96/2011. (X. 17.) VM rendelet alapján készült.)

Védett természeti területen fekvő erdők esetében a kötelezően betartandó előírásoknál a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény előírásait szükséges alapul venni. Ilyen üzemtervezett erdőrészek a kezelési egység területén a Nagykereki 19A, 19B erdőrészek

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
/Magyarázat: A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Alkalmazandó fafajok a kocsányos tölgy, mezei szil, tatárjuhar, mezei juhar, szürke nyár, egybibés galagonya, vadkörte és vadalma. A meglévő idegenhonos fafajok kitermelésével párhuzamosan, vagy a kitermelést megelőzően történjék meg a telepítés,

hogy a jelenleg minimális kiterjedésű faállományok területe átmenetileg se csökkenjen a jelenlegi szint alá./

- Mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A terület erdőállománya 4 részletben 10,4 hektáron helyezkedik el és mindegyik erdőrészlet magántulajdonban van. A védett erdőrészletek távlati célállománya kocsányos tölgyes, ezeken a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg. A nem védett erdőrészletek célállománya akácos. Ezeknek az esetében is szükséges lenne őshonos fafajjal történő felújítás.

Rendszeres fahasználatot nem javasunk a kis területű faállományokban (szárnyékok). A gyomosodás megakadályozása miatt javasoljuk a fásítások legeltetését, esetleg delelőhelyként való használatukat.

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A tájidegen fajok lecserélése hazai fafajokra általános természetvédelmi célkitűzés. Nem várható a hazai fafajokból álló faállományok gyors spontán terjeszkedése (tehát a pusztai környezet megváltozása), ugyanakkor számos olyan rovarfaj tápnövényei kerülnének a tervezési területre, amelyek most a tápnövény hiányában nem lehetnek jelen. A hazai fafajok madárvédelmi szempontból teljes mértékben betöltenék azt a szerepet, amit jelenleg a tájidegen fafajok töltenek be (fészkelőhely).

A kezelési egységben vannak olyan kis területű faállományok, amelyek a 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról értelmében fásításnak minősülnek, így lehetőség van a legeltetésükre is. A gyenge termőhelyi adottságok miatt rendszeres faanyagnyerésre nem alkalmasak ezek a fásítások, mivel évi fatömeg-növekményük minimális.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: olyan szántóföldi kultúrák, amelyek művelési ága szántó, illetőleg olyan elszántások és beszántások, kisebb szántódarabok, amelyek művelési ága rét-legelő.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1); Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos. (SZ13)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni. (SZ37)
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52) /Magyarázat: lásd az „élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés” bekezdésben és a 3.2.2. fejezetben./

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasoljuk egyrészt az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek. A kezelési egységbe tartozó elszántott területek korábban a jelölő élőhelyek (pannon szikes sztyeppék – 1530* és síksági pannon löszgyepek – 6250*, esetlegesen *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei – 6440) állományai voltak. Beszántásukkal veszítettek kiterjedésükből, az eredeti állapot helyreállítása szükséges.

Javasoljuk másrészt a területen lévő szántók gyepesítését művelési ág váltással. A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (szántóból gyepé alakul).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (az elszántások szántóból gyepé alakulnak).

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Sziki magaskórósok sziki kocsoroddal. Ezek a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyei. A terület jelentős sziki kocsord (*Peucedanum officinale*) élőhely, az állomány több százezer tő (ennek nagy része Bojt: Gulya-legelő).

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Ürmöspuszták (F1a); Szikes rétek (F2); Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek (H5a); Kocsordos-öszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek (F3)
- Natura 2000 élőhelyek: Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*); Síksági pannon löszgyepek (6250*)

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

Az érintett természetközeli gyepek esetén a kötelezően betartandó előírásoknál a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18.) Korm. rend. előírásait szükséges alapul venni.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- Kizárólag kaszáással történő hasznosítás. (GY20) /Magyarázat: lásd a „kezelési javaslatok indoklása” pontban./
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- Kaszálás június 30. után lehetséges. (GY73) /Magyarázat: a kezelési egység területén a kaszálást kizárólag a következő időszakban javasoljuk engedélyezni: július 1. - augusztus 20., lásd még a „kezelési javaslatok indoklása” pontot./
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79) /Magyarázat: lásd a „kezelési javaslatok indoklása” pontban./
- A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása (GY92).

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merül fel.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység leválasztását indokolja, hogy a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) állományának hosszú távú megőrzéséhez szükséges a mezőgazdasági tevékenységet a faj igényeivel összehangolni.

A lepkefaj állományaira nézve fokozott veszélyt jelenthet a legeltetés. A lepkefaj populációinak fenntartása szempontjából azt tartjuk a legoptimálisabb megoldásnak, ha a sziki kocsordos gyepeken egyáltalán nincs legeltetés. Ha tehát van rá mód, úgy biztosítani kell, hogy a faj élőhelyein ne történjen legeltetés, valamint az élőhely-kezelési módszerek körében a kaszálás, illetőleg a fűszárú vegetáció eltávolítására alkalmazott egyelő tisztítási módszerek ne legyenek legeltetéssel helyettesítve.

A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) élőhelyén lévő sziki kocsordos gyepeket nem kell mindenáron kezelés alá vonni. Ha mindenképpen szükséges, úgy a sávok kaszálása engedélyezhető, de ez egy-egy évben legfeljebb a terület 1/3-át érintse, 3 éves forgó alkalmazásával (vagy esetleg 1/4-ét, 4 éves ciklusokban), mert így minden területrészt "pihen" néhány évet, mindamellét ez elegendő lehet a cserjék terjedésének megakadályozására is. A kaszálási rend kialakítása során szükséges ezeket a sávokat (hol és mennyi marad kaszálatlanul) rögzíteni. A kaszálás egy időpontban a terület egészét érintően semmiképp nem történjen, lehetőség szerint a kaszálásra kijelölt sávon se.

Tekintettel arra, hogy a nőstény lepkék füvek hüvelyébe petéznek, ezért a gyep egészének tavaszi/kora nyári kaszálása, és a széna összegyűjtése a fiatal hernyók pusztulását, míg az élőhely késő őszi kaszálása a peték megsemmisítését eredményezheti. Mivel továbbá a nőstény példányok leginkább 25-45 cm magasságú – azaz kellően vastag, és erős szárú - füveket választanak a peterakáshoz, ezért a nyár derekán/végén végrehajtott kaszálás sem támogatható akkor, ha a növényzet legalább a rajzási időszak kezdetéig (időjárási körülményektől függően szeptember végéig/október elejéig) nem nő meg ilyen magasságúra.

A magas fűtarlóval történő kaszálás után gyorsabb a növényzet regenerálódása és hamarabb helyreáll az imágók számára optimális, magasabb fűvű élőhelyi struktúra.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Natura 2000 terület természetes vizes élőhelyei, medrek mocsári növényzete. Vízi harmatkása, pántlikafű, sások, nád, gyékény, tavi káka uralta növényzet.

(2) Érintettség vizsgálata

- A kezelési egység meghatározó élőhelytípusai (Á-NÉR 2011 kódok szerint): Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a); Harmatkás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2); Nem zsombékoló magassásrétek (B5); Üde és nedves cserjések (P2a)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz kötődő kezelési javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó gazdálkodási jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás. (V06)
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos. (V07)
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell. (V42)
- December 1. és február 15. között lehet nádaratást folytatni, a mindenkori időjárási és talajviszonyok figyelembe vételével. (V46)
- A nádaratás csak fagyott talajon végezhető. (V56)
- Nádat deponálni, válogatni a területen tilos. (V58)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Javasolt a vízmelegtartás lehetőségeinek javítása (magyarázatot lásd a 3.2.2. „Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés” és a 3.2.1.3. „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” c. fejezetekben).

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A kezelési egység területén az erdőtelepítés nem javasolható.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslat

Gazdálkodáshoz nem köthető jellegű kezelési javaslatok a kezelési egységre vonatkozóan nem merülnek fel.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egység területén jelenleg többféle kezelési formával lehet találkozni, de az egység területének döntő része nádas. Az életközösségek védelme érdekében szükséges a nádgazdálkodás rendjének az illetékes természetvédelmi kezelővel való egyeztetése. Továbbá a globális szárazodási folyamatok tükrében szükséges a vizes élőhelyek további lecsapolódásának megakadályozása, amely a jelölő kifestő aszat (*Cirsium brachycephalum*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*) fajok állományaira is pozitívan hatna.

3.2.1.3. *Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások*

A **KE-2** kezelési egység területén többfelé húzódnak kisebb-nagyobb vízvezető csatornák, amelyek a Dusnok-patakba, a Kis-Körösbe vagy az Esztár-Nagymarjai-csatornába vezetik a vizeket (jelentősebb az Esztár-Nagymarjai-csatornába torkolló „Ördög-árok”, a határárok Kismarja és Nagykereki között, illetve egyéb névtelen csatornák). A víz megtartására (milyen formában, mennyi ideig) irányuló konkrét elképzelések megfogalmazásához vizes tervezési folyamat lebonyolítása szükséges (elengedhetetlen pl. a geodéziai felmérés terepmodell létrehozásához). Továbbá a tulajdonviszonyok részletes feltárása is szükséges annak megállapításához, hogy a környező szántókon vagy a Natura területen belül lévő rétlelegelőkön okozható-e káros belvízi elöntés, amit el kell kerülni. Ezek hiányában konkrét elképzelések nem adhatók meg, hiszen ezeknek a kérdéseknek a megválaszolása túlmutat a fenntartási terv keretein. Stratégiai jellegű véleményt fogalmazunk meg, miszerint szükséges megvizsgálni, hogy hol lehetséges a víz visszatartása úgy, hogy tavasszal se okozzon káros belvízi elöntést. Különösen a Dusnok-patak felső részén történő medertározás lehetőségének vizsgálata indokolt, mivel a vasút és az országhatár közötti szakaszon értékes mocsárrétek követik a medret. Mindehhez szükséges volna egy olyan tanulmány kidolgozása, ami megvizsgálja részleteiben a lehetséges élőhely-rekonstrukciós megoldásokat, figyelembe véve a tulajdonviszonyokat, a gazdálkodást érintő kérdéseket és akár a kisebb csatornák kiváltásának lehetőségét is figyelembe veszi.

A **KE-6** egység területén a kiszáritás alapjaiban változtatná meg az élőhely jellegét. A mocsarak közösségeinek védelme érdekében ennek a kezelési egységnek a területén a vízvezetés tiltása szükséges. A vízmegtartás lehetőségeinek vizsgálata erre a kezelési egységre is vonatkozik, tehát az előző kezelési egységben javasolt vízmegtartás a vizes élőhelyek állapotát is egyértelműen javítaná.

Indoklás

A mocsarak további kiszáritása ellentétes a természetvédelmi érdekekkel.

Azért javasoljuk a vízvisszatartást, hogy a nyár elejétől-közepétől jellemző, forró és aszályos időszakokban is legyenek üde területek. A beavatkozás véleményünk szerint gazdálkodási szempontból is kedvező lenne, hiszen differenciáltabbá lehetne tenni a gazdálkodást és csökkenteni lehetne a „kisült” legelők kisebb fűhozamából adódó kockázatot.

Élőhely- és fajvédelmi szempontból is számos előnnyel járna, ha egy-egy vizes élőhely néhány héttel később száradna ki. A kétéltűek (elsősorban a vöröshasú unka (*Bombina bombina*)) kedvezőbb szaporodási feltételeinek javulását és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) számára kedvező táplálkozóterületek (nektárforrást biztosító virágos rétek) hosszabb jelenlétét is eredményezné.

3.2.2. *Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés*

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

A **KE-2** egység területén javasoljuk megvizsgálni a csatornákon történő vízvisszatartás lehetőségét (lásd még a „Vízgazdálkodást érintő kezelési előírások” c. fejezetben)

A **KE-4** egység területén javasoljuk egyrészt az elszántott rét vagy legelő művelési ágú területeken az eredeti művelési ág helyreállítását. Így a valós területhasználat újra rét-legelő lehet. Amíg a visszagyepesítés nem történik meg, szükséges az érintkező területek állapotának romlása érdekében az önkéntesen vállalható előírások betartása. Az elszántott területrészekben az eredeti területhasználat visszaállítását tartjuk szükségesnek.

Javasoljuk másrészt a területen lévő szántók gyepesítését művelési ág váltással. A kezelési egység területének természetessége a fejlesztési javaslatok figyelembe vétele esetén egyértelműen javulni fog (szántóból gyepé alakul). Emellett a vizes élőhelyekkel való érintkezés esetén a jelölő vöröshasú unka (*Bombina bombina*) élőhelyei szempontjából is pozitív, csökken a bemosódás.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé. A kiskécskés aszat (*Cirsium brachycephalum*) állományaira pozitív, ha a vizes élőhelyek (KE-6) nem száradnak ki, a vízmegtartás és a vízelvezetés tilalma is javítaná a faj helyzetét, ugyanez vonatkozik a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*) fajokra is. A nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) védelme érdekében hoztuk létre a KE-5 kezelési egységet. A közönséges ürge (*Spermophilus citellus*) állományának megerősödése, védelme érdekében szükséges a KE-2 kezelési egységgel kapcsolatosan megfogalmazott előírás a legeltetési sűrűsége vonatkozásán.

A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további specifikus fajvédelmi intézkedés foganatosítása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2012 és 2013 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A **közösségi jelentőségű élőhelyek** kiterjedésének monitorozására javasoljuk az Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 5 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek (1530*, 6250*) állományainak állapotát is 1-1 mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

A **kiskécskés aszat** (*Cirsium brachycephalum*) esetében javasoljuk az állományváltozás folyamatos nyomonkövetését. 10 évente elégséges az egyedszámbecslés a Natura 2000 terület bejárásával.

A **nagy tűzlepke** (*Lycaena dispar*) és a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii*) monitorozása NBmR protokoll szerint végezhető, 5 évente.

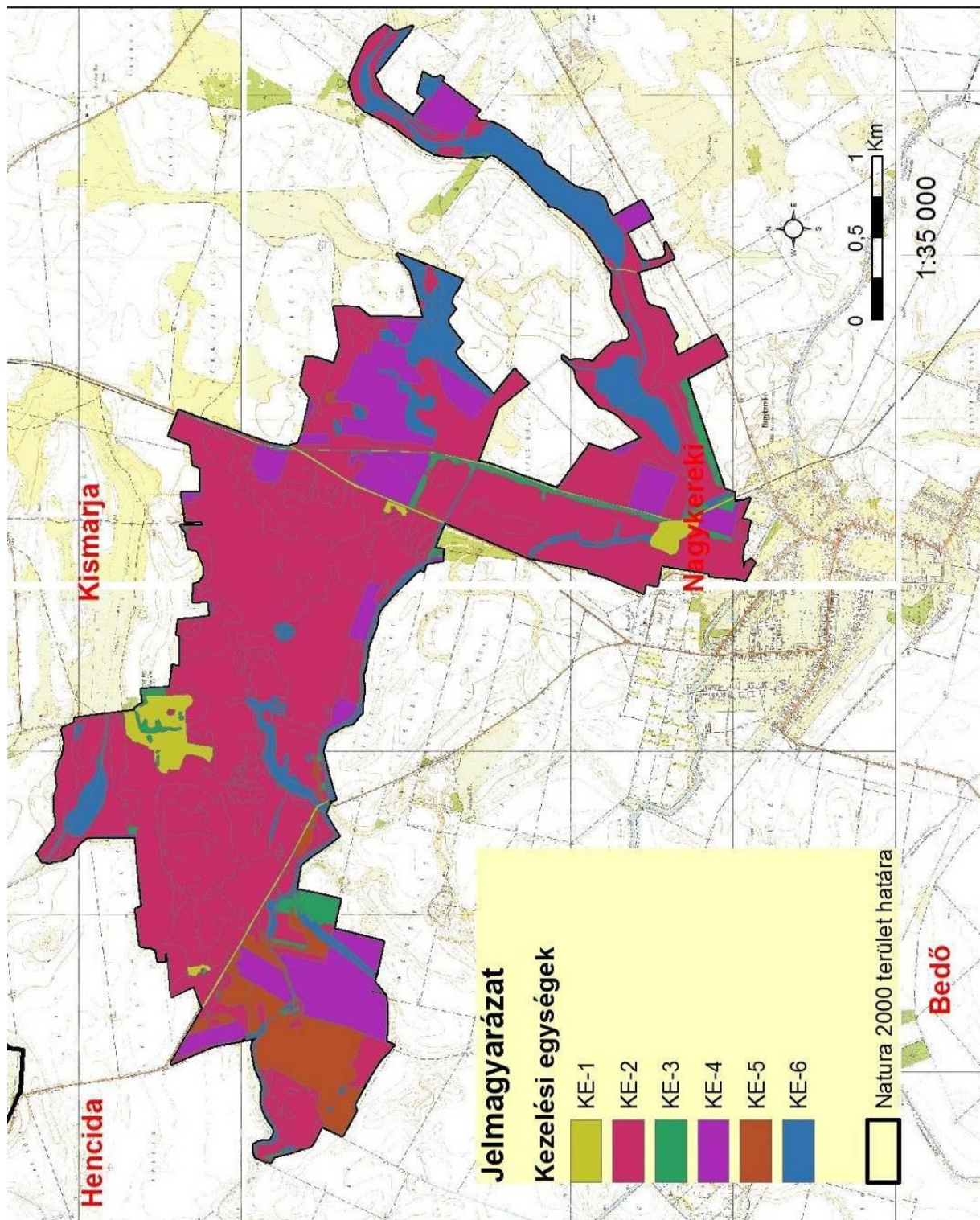
A területen stabil állománya található a **vöröshasú unknának** (*Bombina bombina*), ötévenkénti monitorozása NBmR, vagy DISTANCE protokollok alkalmazásával javasolt. Az utóbbit csak abban az esetben, ha nedves klímaperiódus van, mivel száraz időszakban nagyszámú mintavételi pontban nem regisztrálhatunk megfigyelést, ezért az egyedszámbecslés nem végezhető el ezzel a módszerrel.

A **közönséges ürge** (*Spermophilus citellus*) monitorozását standard NBmR módszer szerinti (lyukszámláson alapuló) relatív sűrűségbecsléssel indokolt megvalósítani, 5 évente.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése.(2014-es állapot)

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Kismarjai Nagy-szik (HUHN20014) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A tervezési terület 97 ha-on átfed az országos jelentőségű Bihari-sík Tájvédelmi Körzettel, mely területrésze a 4/1998. (II.20.) számú KTM rendeletben foglaltak határoznak meg további szabályokat.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos jelentőségű védett természeti területek a szikes tóként oltalmat élvező „ex lege” védett területek, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik.

Ezen túl a terület részben az országos ökológiai hálózat magterület övezetének része (ld. 1.6. fejezet).

A tervezési terület főként magántulajdonban van, kisebb részben állami tulajdonban, melyből mintegy 50 ha a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában van.

A tervezési területen a gyepek hasznosítása vegyes képet mutat, egyes helyeken (kisebb részben) legeltetéssel, máshol túlnyomó részt kaszálással történik. A területen nem túl nagy számban jelentkező szántók művelése során szerencsére nem jellemző a gyepek felszántása, a szegélyekbe való beleszántás. A terület mozaikosságához hozzájárulnak a kisebb erdőfoltok, illetve idősebb fasorok is.

A Natura 2000 területen található erdőterületek magántulajdonban vannak.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszerek

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Kismarjai Nagy-szik kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Bojt, Kismarja és Nagykeréki közigazgatási területeit érintve több fizikai blokkban található. A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 95 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető.

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)	KAT
L5H2J-Y-11	49,62	49,09	-
L51VJ-A-11	36,55	33,59	KAT20
L5Q8J-E-11	38,65	36,83	-
L5TNJ-W-11	16,39	12,39	KAT20
L4X8J-L-11	377,86	374,42	KAT20
L45FJ-1-11	16,71	16,71	KAT20
LD5FJ-9-11	25,03	23,79	KAT20
L6W2J-E-11	71,96	64,37	KAT20
LDTNJ-5-11	13,95	6,26	-
L7UVJ-7-11	26,99	25,36	-
L80NJ-6-11	48,92	43,36	-
LDQ8J-N-11	8,53	7,57	-
LDP2J-E-11	11,79	11,79	-
LD6NJ-J-11	16,35	11,95	-

LD92J-1-11	90,41	84,66	-
L5W2J-D-11	58,42	58,42	KAT20
LTUVJ-T-11	30,74	30,08	KAT20
L6X8J-N-11	20,32	20,32	KAT20
LDMVJ-6-11	21,45	7,89	KAT20
LD0NJ-A-11	76,57	76,31	KAT20

A fizikai blokkban gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS):

A támogatás mértékéről évente a Vidékfejlesztési Miniszter dönt miniszteri rendeletben. A támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszerét tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG):

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 77 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetéses hasznosítás esetén 85 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 Euró/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 területen található, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetőek el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása:

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. *Javasolt agrártámogatási rendszer*

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyep- és erdőterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó és halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A jelenlegi agrártámogatási rendszer további jelentős korrekcióra szoruló hiányossága, hogy nem ösztönzi a természetvédelmi szempontból fontos gazdálkodói beavatkozásokat a nem hasznosított mezőgazdasági területeken. Egyúttal nem is teszi érdekeltté a gazdálkodót abban, hogy azok a nem hasznosított mezőgazdasági területek, amelyek éppen a hasznosítás hiánya miatt őriznek értékes közösségi jelentőségű élőhelytípusokat, fajokat - megfelelő (vagy jobb illetve nagyobb) állapotban és kiterjedésben fennmaradjanak.

A Kismarjai Nagy-szik fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Kismarjai Nagy-szik Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó egyes jelenlegi szabályok felülvizsgálatával a kaszálatlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.
- A gyepeként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a vízelvezetés, a feltörés, trágyakiszórás, szálas takarmány tárolásának tilalma, és az inváziós fajoktól való mentesítési kötelezettséget szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználatot az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhelyfejlesztési- élőhely-rekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Kismarjai Nagy-szik Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését

ösztönző eszközök.

- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vagy vizes élőhelyé alakítását ösztönző eszközök.
- A gyepként nem hasznosítható vizes élőhelyek (mocsarak, lápok) területén a vízelvezetés, a feltörés, trágyakiszórás, szalmas takarmány tárolásának tilalma, és az inváziós fajoktól való mentesítési kötelezettséget szolgáló eszközök.
- Az elnádásodott, elgyomosodott lápi-lápréti területek kíméletes gyepgazdálkodásra alkalmas állapotba („lápkaszálló”) való alakítását szolgáló eszközök.
- Natura 2000 területeken becserjésedett gyepeken a füves élőhely visszaállítását ösztönző eszközök
- A Natura 2000 gyepterületeken a legeléstől kímélt területrészek kialakítását ösztönző eszközök.
- Magas vadkár kockázatú Natura 2000 területeken kerítés létesítésének támogatása.
- A Natura 2000 gyep- és egyéb fátlan területeken az intenzíven terjedő fásszárúak nagyobb állományainak felszámolását szolgáló eszközök.

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem jellemzően azok eltüntetésére ösztönöz. Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók gyakran eltüntetik a szegélyvegetációt, cserjéseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban nem folytattak intenzív jellegű gyepgazdálkodást. Ez a helyzet úgy javítható, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti problémára megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, sajátos ökoszisztéma szolgáltatásait, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területre a természetvédelmi célkitűzések megvalósításával kapcsolatos pályázat nincs folyamatban, sem tervezési fázisban.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv elfogadtatása a tervezési területen illetékes érintettekkel elengedhetetlenül fontos, ezért a tervek készítése során folyamatos kapcsolattartás, egyeztetés történik a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzatokkal (Bojt, Kismarja, Nagykereki).
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változatai folyamatosan elérhetőek voltak a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20014.htm>).
3. A tervek készítése előzetes tájékoztatója előtt telefonos és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettek kivül az érintett falugazdászokkal, a gazdálkodókkal, a vadásztársasággal, a területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság), a zöldhatósággal (Tiszántúli Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség), a vízügyi igazgatósággal (Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság) és az erdészeti hatósággal (Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága). A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.

A fenntartási terv egyeztetési folyamata:

1. **Fórum** (2014. június 24. Nagykereki, résztvevők száma: 11 fő): A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt. Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javul a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot tükröz), de növekedik a terv helyi elfogadottsága is. A fórumra meghívást kaptak az érintett települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaság (Kismarja-Berettyó Vadásztársaság), a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdászok és a Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a tervbe. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza..
2. **Terepbejárás** (2014. június 24. Nagykereki, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a terepbejárás következett, amely során személyesen meg lehetett tekinteni a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat. A terepbejárást a kJT Természetvédelmi Őre vezette, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület az elhangzottakról jegyzőkönyvet készített, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a tervbe.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a tervbe.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20014.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételeket megkapta a tervező, hogy építse be a tervbe. A beépített véleményeket a 3.4.3. fejezet táblázata tartalmazza.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kJT kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Kismarjai Nagy-szik Natura 2000 területtel érintett települések (Bojt, Kismarja, Nagykereki) önkormányzatának képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 15),
3. a kJT területén működő vadásztársaság (Kismarja-Berettyó Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdászok (összesen 2),
5. Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság,
6. Tiszántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség,
7. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság,
8. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A hatósági és területi kezelő szervek levélben meghívást kaptak a falufórumokra és terepbejárásokra, valamint ugyanebben a levélben értesítést kaptak a dokumentáció véleményezhetőségéről és kifüggesztés időpontjáról.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Bojt település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Kismarja település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Nagykereki település önkormányzatának képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Helyi gazdálkodók (összesen 15)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Vadásztársaság (Kismarja-Berettyó Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-

Falugazdász (összesen 2)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	Igen kérést fogalmazott meg, miszerint szükséges a terveket kiegészíteni azokkal a jogsabályi hivatkozásokkal, amelyek alapján az Igazgatóság kezelői feladatait ellátja. Ezek t.i. felülírják a természetvédelmi érdekeket (pl. 1995 évi LVII. törvény)	e-mailben	részben	A jogsabályi hivatkozásokat a megalapozó dokumentáció vízgyógyászati fejezetébe bemásoltuk.
Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	Véleményüket a szakmai tervező figyelembe vette. Ennek során kérte, hogy az eredetileg megfogalmazott differenciált kasztálási tervet (amelyben június 15. előtti kasztálás is volt) ne alkalmazzuk.